

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ» РҚБ
«ХАЛЫҚ» ЖҚ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

РОО «НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»
ЧФ «Халық»

THE BULLETIN

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
«Halyk» Private Foundation

PUBLISHED SINCE 1944

6 (406)

NOVEMBER – DECEMBER 2023

ALMATY, NAS RK

В 2016 году для развития и улучшения качества жизни казахстанцев был создан частный Благотворительный фонд «Халык». За годы своей деятельности на реализацию благотворительных проектов в областях образования и науки, социальной защиты, культуры, здравоохранения и спорта, Фонд выделил более 45 миллиардов тенге.

Особое внимание Благотворительный фонд «Халык» уделяет образовательным программам, считая это направление одним из ключевых в своей деятельности. Оказывая поддержку отечественному образованию, Фонд вносит свой посильный вклад в развитие качественного образования в Казахстане. Тем самым способствуя росту числа людей, способных менять жизнь в стране к лучшему – профессионалов в различных сферах, потенциальных лидеров и «великих умов». Одной из значимых инициатив фонда «Халык» в образовательной сфере стал проект *Ozgeris powered by Halyk Fund* – первый в стране бизнес-инкубатор для учащихся 9-11 классов, который помогает развивать необходимые в современном мире предпринимательские навыки. Так, на содействие малому бизнесу школьников было выделено более 200 грантов. Для поддержки талантливых и мотивированных детей Фонд неоднократно выделял гранты на обучение в Международной школе «Мирас» и в *Astana IT University*, а также помог казахстанским школьникам принять участие в престижном конкурсе «*USTEM Robotics*» в США. Авторские работы в рамках проекта «Тәлімгер», которому Фонд оказал поддержку, легли в основу учебной программы, учебников и учебно-методических книг по предмету «Основы предпринимательства и бизнеса», преподаваемого в 10-11 классах казахстанских школ и колледжей.

Помимо помощи школьникам, учащимся колледжей и студентам Фонд считает важным внести свой вклад в повышение квалификации педагогов, совершенствование их знаний и навыков, поскольку именно они являются проводниками знаний будущих поколений казахстанцев. При поддержке Фонда «Халык» в южной столице был организован ежегодный городской конкурс педагогов «*Almaty Digital Ustaz*».

Важной инициативой стал реализуемый проект по обучению основам финансовой грамотности преподавателей из восьми областей Казахстана, что должно оказать существенное влияние на воспитание финансовой

грамотности и предпринимательского мышления у нового поколения граждан страны.

Необходимую помощь Фонд «Халык» оказывает и тем, кто особенно остро в ней нуждается. В рамках социальной защиты населения активно проводится работа по поддержке детей, оставшихся без родителей, детей и взрослых из социально уязвимых слоев населения, людей с ограниченными возможностями, а также обеспечению нуждающихся социальным жильем, строительству социально важных объектов, таких как детские сады, детские площадки и физкультурно-оздоровительные комплексы.

В копилку добрых дел Фонда «Халык» можно добавить оказание помощи детскому спорту, куда относится поддержка в развитии детского футбола и карате в нашей стране. Жизненно важную помощь Благотворительный фонд «Халык» оказал нашим соотечественникам во время недавней пандемии COVID-19. Тогда, в разгар тяжелой борьбы с коронавирусной инфекцией Фонд выделил свыше 11 миллиардов тенге на приобретение необходимого медицинского оборудования и дорогостоящих медицинских препаратов, автомобилей скорой медицинской помощи и средств защиты, адресную материальную помощь социально уязвимым слоям населения и денежные выплаты медицинским работникам.

В 2023 году наряду с другими проектами, нацеленными на повышение благосостояния казахстанских граждан Фонд решил уделить особое внимание науке, поскольку она является частью общественной культуры, а уровень ее развития определяет уровень развития государства.

Поддержка Фондом выпуска журналов Национальной Академии наук Республики Казахстан, которые входят в международные фонды Scopus и WoS и в которых публикуются статьи отечественных ученых, докторантов и магистрантов, а также научных сотрудников высших учебных заведений и научно-исследовательских институтов нашей страны является не менее значимым вкладом Фонда в развитие казахстанского общества.

С уважением, Благотворительный Фонд «Халык»!

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н=2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мыктыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Б. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н=2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы РҚБ-нің Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ, 2023

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник РОО «Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан», 2023

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 6**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarın (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2023

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 6. Number 406 (2023), 229-241
<https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.629>

УДК 378.096
МРПТИ 14.07.09

© G. Kydyrbayeva *, A. Stambekova, 2023
Abai Kazakh National Pedagogical University.
E-mail: kydyrbaevag@mail.ru

ATTITUDES OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS TOWARDS CLIL-TECHNOLOGIES IN MULTILINGUAL EDUCATION

Kydyrbayeva Gulnaz — Doctoral student, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan

E-mail: kydyrbaevag@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-8784-879X>;

Stambekova Assel — Candidate of Pedagogical Sciences, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan

E-mail: stambekova_81@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-6869-7401>.

Abstract. This article focuses on the views of students in the core educational programme, i.e. future primary school teachers, on the use of CLIL technology in multilingual teaching of science subjects and the development of students' linguistic abilities in the process of language acquisition. Content and Language Integrated Learning (CLIL) has emerged as an effective pedagogical method that combines language learning with subject content, develops critical thinking skills, and promotes trilingualism. This article examines the importance of preparing future primary school teachers to adopt trilingual teaching using CLIL technology. The qualitative research method was used in the study. A semi-structured interview form prepared by the researchers was used for data collection. In the 2021-2022 academic year, 160 students studying in various higher educational institutions of Kazakhstan, with the specialty of future elementary school teachers, in multilingual groups, participated in the study. As a result of the research, it was found that future primary school teachers are not sufficiently prepared to teach science subjects in three languages using CLIL technology. The results of the study showed the need to restructure the educational programs of higher educational institutions so that future primary school teachers have competence in the field of trilingual education with CLIL technology.

Keywords: CLIL technology, trilingual education, multilingual education, future elementary school, science

© Г.Б. Қыдырбаева*, А.С. Стамбекова, 2023

Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті.

E-mail: kudyrbaevag@mail.ru

БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ КӨП ТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДЕГІ CLIL ТЕХНОЛОГИЯСЫНА КӨЗҚАРАСТАРЫ

Қыдырбаева Г.Б. — Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті. Алматы, Қазақстан

E-mail: kudyrbaevag@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-8784-879X>;

А.С.Стамбекова — Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті. Педагогика Ғылымдарының Кандидаты, Алматы, Қазақстан

E-mail: stambekova_81@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-6869-7401>.

Аннотация. Бұл мақалада болашақ бастауыш білім беру бағдарламасының білімгерлері, яғни болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің жаратылыстану пәндерін көптілді оқытуда CLIL технологиясын қолдану және тілді меңгеру барысында оқушылардың тілдік қабілеттерін дамыту туралы пікірлеріне назар аударылады. Content and Language Integrated Learning (CLIL) тілді меңгеруді пән мазмұнымен үйлестіретін, сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын дамыта отырып, көптілділікті насихаттайтын тиімді педагогикалық әдіс ретінде пайда болды. Бұл мақала болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін CLIL технологиясын қолдана отырып, жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерді үш тілде оқытуға даярлаудың маңыздылығын қарастырады. Зерттеуде сапалық зерттеу әдісі қолданылды. Деректерді жинау үшін зерттеушілер дайындаған жартылай құрылымдық сұхбат формасы пайдаланылды. Зерттеуге 2021-2022 оқу жылында Қазақстанның әртүрлі жоғары оқу орындарында, болашақ бастауыш сынып мұғалімдері мамандығымен, көптілді топтарда оқитын 160 білімгерлер қатысты. Зерттеу нәтижесінде болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің CLIL технологиясын қолдана отырып, жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерді үш тілде оқытуға дайындығы жеткіліксіз екені анықталды. Зерттеу нәтижелері болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің CLIL технологиясымен үштілді білім беру саласында құзыреттілікке ие болуы үшін жоғары оқу орындарының оқу бағдарламаларын қайта құру қажеттілігін көрсетті.

Түйін сөздер: CLIL технологиясы, үштілді білім беру, көптілді білім беру, болашақ бастауыш сынып, жаратылыстану

© Г.Б. Кыдырбаева*, А.С. Стамбекова, 2023

Казахский национальный педагогический университет имени Абая,
Алматы, Казахстан.

E-mail: kdyrbaevag@mail.ru

ОТНОШЕНИЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К CLIL ТЕХНОЛОГИЯМ В МНОГОЯЗЫЧНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Кыдырбаева Г.Б. — Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан

E-mail: kdyrbaevag@mail.ru; <https://orcid.org/0000-0001-8784-879X>;

Стамбекова А.С. — кандидат педагогических наук, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан

E-mail: stambekova_81@mail.ru; <https://orcid.org/0000-0002-6869-7401>.

Аннотация. В статье представлено мнение будущих преподавателей программ начального образования, т. е. будущих учителей начальной школы, об использовании технологии CLIL в многоязычном преподавании естественных предметов и развитии лингвистических способностей учащихся в процессе овладения языком. Интегрированное обучение по содержанию и языку (CLIL) стало эффективным педагогическим методом, который сочетает изучение языка с содержанием предмета, развивает навыки критического мышления и способствует многоязычию. В данной статье рассматривается важность подготовки будущих учителей начальных классов к преподаванию естественных наук на трех языках с использованием технологии CLIL. В исследовании использовался качественный метод. Для сбора данных использовалась полуструктурированная форма интервью. В 2021-2022 учебном году в исследовании приняли участие 160 студентов, обучающихся в различных высших учебных заведениях Казахстана по специальности «учитель начальной школы» в полиязычных группах. В результате исследования было установлено, что будущие учителя начальных классов недостаточно подготовлены к преподаванию естественных наук на трех языках с использованием технологии CLIL, что показало необходимость реструктуризации образовательных программ высших учебных заведений, чтобы будущие учителя начальных классов обладали компетенциями в области трехязычного образования с технологией CLIL.

Ключевые слова: технология CLIL, трехязычное образование, полиязычное образование, будущая начальная школа, наука

Кіріспе

Қазіргі білім беру пейзажы тілді меңгеру мен пәндік білімді байланыстыратын инновациялық тәсілдерді талап етеді. Content and Language Integrated Learning (CLIL) педагогикалық тәсіл ретінде пайда болды, ол студенттердің тілдік дағдыларын байытып қана қоймай, сонымен қатар олардың пәнді түсінуін тереңдетеді. Технологияларды біріктіру арқылы CLIL

технологиясы білімгерлерді біздің жаһанданған әлеміміздің күрделілігін шарлауға дайындайтын үш тілді оқытудың одан да күшті құралына айналады.

Қазақстан білім беруде тілге қатысты ұлттық саясат шеңберінде әртүрлі мазмұнды пәндер бойынша оқыту құралы ретінде үш түрлі тілді пайдалану үшін CLIL жүйесін енгізген бірінші Орталық Азия елі болып табылады. (Қарабасова, 2018) Жалпы білім беретін жоғары оқу орындарында қазақ тілінің қолданылуы негізінен қазақ тілді топтарда және қазақ тілді журналдар мен кітаптарында, ғылыми әдебиеттерді көп оқитын топтарда көрінеді. Дегенмен, осы қазақ тілді білім беру ортасына қарамастан, қазақ білімгерлерінің көпшілігі орыс тілін қоғамдық мақсатта пайдаланады. Қазақстанның барлық оқу орындарында оқу тілі ретінде қазақ және орыс тілдері қатар қолданылады. Біздің университетте қазақ және орыс тілдерін қолданумен қатар, ағылшын тілі де оқытылады. Қазақстанда ағылшын тілінде сөйлейтіндердің саны өте аз болғанына қарамастан, көптеген жоғары оқу орындарында ағылшын тілінде сөйлейтін кездесулер, конференциялар, форумдар мен семинарлар ұйымдастырылады. Қазақстанның тіл саясатында қазақ тілі (мемлекеттік), орыс тілі (ресми) және ағылшын тілі (халықаралық) тілдерді қамтитын оқу, жазу, тыңдау және сөйлеу сияқты тілдік дағдыларды дамытуды қамтитын функционалды үш тілді білім беру моделінің қажеттілігін талап етеді (Түсіпбекова және т.б., 2018).

Теориялық және тұжырымдамалық негіз

21 ғасырда адамзат алдында тұрған мәселелер әлемдік ғылым, экономика және бизнес әлемінің қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін ескі білім беру жүйелерін, әсіресе шет тілін жаңғырту идеясын алға тартады (Сулқарнаева-Рафайловна, 2017).

Тіл – адам санасының құлпын ашудың кілті және ой алмасу құралы; Бұл басқа ықпалды факторлармен қатар сенім мен сәйкестікті алудағы маңызды критерий (Голаби, Хаджилоу, 2015).

Екі тілділік саласында ғылымның қазіргі тұжырымдамасын дұрыс түсіну және дәйекті және түсінікті деңгейде пікірталас жүргізу маңызды. Ұғымдарға сілтеме жасау үшін қолданылатын сөздер, әсіресе тілдік білім беру сияқты даулы салада шатаспауы керек деп күтілуде. Тілді оқыту жоспарларын құру кезінде қойылған мақсаттар тиісті саланың нақты тұжырымдамалары негізінде қалыптасады. Мысалы, «қос тілді» немесе «көп тілді» терминдері бір ұғымды білдірсе де, олар дереккөздерде әртүрлі өрнектермен анықталады. Бұл жағдай тілдерді оқытудың онсыз да күрделі саласын одан сайын шатастырады (Бикан, 2019).

Үш тілді білім беру-Қазақстанда үш тілді: қазақ тілін мемлекеттік тіл ретінде, орыс тілін этносаралық қарым-қатынас тілі ретінде және ағылшын тілін әлемдік экономикаға интеграция тілі ретінде пайдалануды ілгерілету жөніндегі өршіл ұлттық бағдарлама. Тәуелсіз Қазақстанда үш тіл әрқашан жеке пән ретінде оқытылатын болса, үш тілді білім беру саясаты оқу бағдарламасының тілдік емес пәндерін үш түрлі тілде оқытуды көздейтін жаңа тәсілді білдіреді (Қарабасова, 2020).

2016-2019 жылдарға арналған ММДБ (Білім және ғылымды дамытудың мемлекеттік бағдарламасы) үштілді білім беруді дамытудың негізгі бағыттарын және 2015-2020 жылдарға арналған үш тілде білім берудің қабылданған Жол картасын қамтиды. Олардың мақсаты – Қазақстанда білім берудің барлық деңгейінде үштілді білім беруді кезең-кезеңімен енгізуді қамтамасыз ету. Осы тұрғыда Қазақстан үштілді мұғалімдерді даярлаудың бірлескен стратегиясын әзірледі. Мысалы, педагогикалық университеттің (Абай атындағы ҚазҰПУ) көзқарасы бойынша авторлар келесі басым бағыттар негізінде процесті жүзеге асыру кезеңдерін ұсынады: құқықтық және әдістемелік базаны жетілдіру; оқыту бағдарламаларын жаңарту; біртұтас білім беру жүйесін құру және педагогикалық және басқарушы кадрлардың біліктілігін арттыру (Құлсариева, Исақова, & Тажиева, 2017). Үш тілді білім беру моделі тілдің экспрессивті, ассоциативті және интегративті функцияларына негізделген қазақ, орыс және ағылшын тілдерін оқытудың жаңа әдістерін қабылдауға мүмкіндік береді. Қазақстандық білім беру жүйесінде әрбір тіл белгілі бір білім деңгейінде ауыспалы және баламалы оқыту құралы ретінде қабылданған (Түсіпбекова және т.б., 2018).

CLIL "бифокальды білім беру тәсілі, мазмұнды да, тілді де үйрену және үйрету үшін қолданылады" деген мағынада қолданылатын жалпылама термин ретінде анықталады (Marsh and Langé 2000). Оқу орындарында, курстар мен шет тілін оқытудың мазмұнын бір мезгілде және бір-бірімен байланыстыруға ұмтылу CLIL моделінің теориясын ашады (Бикан, 2019).

Content and Language Integrated Learning (CLIL) – фин педагогы Дэвид Марш ойлап тапқан оқыту әдісі. 1994 жылы Еуропалық комиссияның бастамасымен оны мемлекеттік мектептерде қолдану туралы шешім қабылданды. Тәжірибенің алғашқы күндерінде басты мақсат тәрбиелік қана емес, сонымен бірге саяси мақсат та болды. Дегенмен, уақыт өте келе ол барлық мүше елдерде қолдану қарқынды дамыған жүйеге айналды. Мазмұн мен тілді кіріктірілген оқыту (CLIL) деп аталатын бұл оқыту жүйесінде салалық курс та, тіл де білімгерлерге оқытылады (Aldim, 2018).

Үш тілде білім беру көптеген танымдық, академиялық және әлеуметтік-мәдени артықшылықтарды ұсынады. Ол лингвистикалық әртүрлілікті, когнитивтік икемділікті және мәдениетаралық құзыреттілікті арттырады. Оқу үрдісінде CLIL технологиясын қолдану арқылы оқуды қызықтырақ және интерактивті ету сияқты артықшылықтарды арттырады. Интерактивті мультимедиялық ресурстар, виртуалды саяхаттар және бірлескен онлайн платформалар бастауыш сынып мұғалімдеріне жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерді көптілді оқытуда әртүрлі оқу мәнерлерін қанағаттандыра отырып, бірнеше тілде мазмұнды жеткізуге мүмкіндік береді. Бұл тілдің, пәннің және технологияның бірігуі сыни ойлауды, проблемаларды шешуді және бейімделуді дамыта отырып, тұтас оқу тәжірибесін дамытады. CLIL бойынша зерттеулер негізінен әрбір білімгердің шет тілін үйренуге әсерін талдауға және оның тіл үйренуге деген көзқарастары мен мотивацияларына әсерін талдауға

бағытталған (Seikkula-Leino, 2007; Lasagabaster, 2011; Lasagabaster, & Doiz, 2017). Сонымен қатар, CLIL-дің пәнді мазмұнды оқытуға әсері басқа зерттеу саласы ретінде көрінеді (Admiral, Westhoff, & Debout, 2006; Navarro-Pablo & López, 2020).

Диас пен Рекехо (2008) Алькала университетінде (Испания) 2003 жылдан бері Мадридтегі бірқатар бастауыш мектептерде жүргізіліп жатқан қос тілді оқыту жобасына қатысатын мұғалімдердің қажеттіліктерін зерттеуге бағытталған зерттеу жүргізді. Бұл зерттеу осы жаңа оқыту әдісіне қатысты қорқыныш пен алаңдаушылықты және кейбір ескі түсініктерден бас тарту және кейбір жаңашыл тұжырымдамаларды қабылдау тәрізді қиындықтарын анықтады. Сонымен қатар, қосымша тіл арқылы оқу мен оқыту нәтижелері, сондай-ақ қос тілді ақыл-ойдың артықшылықтары көптеген аспектілерден (мысалы, педагогикалық, когнитивтік, неврологиялық, әлеуметтік-мәдени) зерттелген кезде қарқынды пайда әкелетінін дәлелдеді (Ahern, 2014).

Флорес (2001) екі тілді білім беру мұғалімдерінің сенімдері туралы кең зерттеулерінде жеке тәжірибе бастапқыда екі тілді білім беру мұғалімдерінің сенімдеріне әсер етуі мүмкін және бұл сенімдер мұғалімдерді даярлау немесе кәсіби тәжірибе нәтижесінде білімді кеңейту арқылы расталады, өзгертіледі немесе күшейтіледі деп ұсынды.

Мадарова мен Лабарда зерттеуінде (2020), жалпы білім беретін орталықтарда ағылшын-испан тілдерін қарастырған. Олар Испаниядағы екітілді білім беру жүйесі туралы перспективаны бастауыш сыныптарда ұсынды. Нәтижесінде ағылшын-испан қос тілді білім берудің зиянды емес, керісінше мектеп оқушыларының көпшілігінің когнитивтік және тілдік дамуына пайдалы екенін түсінуді көрсетеді.

Әрбір мәдениет пен әрбір оқу бағдарламасына кірігу мүмкін болмаса да, Қазақстан үш тілді оқытуды тиімді қолдануға болатын бірден-бір елдердің бірі. Осы себепті осы зерттеу нысаны болып табылатын болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерді үш тілде оқытуға дайындығын CLIL технологиясымен анықтау оқу-оқыту қажеттіліктерін қанағаттандыру тұрғысынан маңызды болып саналады.

Зерттеудің мақсаты

Бұл зерттеудің мақсаты; болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерді CLIL технологиясын қолдана отырып үш тілде оқытуға дайындығын анықтау.

Зерттеу мақсатына сәйкес келесі ішкі мақсаттарға жауаптар іздестірілді.

1. Үш тілде білім беруде өзіңізді сауаттымын деп санайсыз ба?
2. CLIL технологиясын қолдана отырып үш тілде білім беруге даярмын деп санайсыз ба?

Әдіс және материалдар

Бұл бөлімде зерттеу моделі, қатысушылар, деректер жинау құралдары, деректерді жинау процесі және деректерді талдау туралы ақпарат бар.

Бұл зерттеу CLIL технологиясын қолдана отырып, болашақ бастауыш сынып

мұғалімдерінің жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерді үш тілде оқыту дағдыларын анықтауға бағытталған сапалы зерттеу болып табылады. Сапалы зерттеу - бұл бақылау, сұхбат және құжаттарды талдау сияқты деректерді жинаудың сапалы әдістерін қолданатын және табиғи ортадағы қабылдаулар мен оқиғаларды нақты және тұтас анықтау үшін сапалы процесті жүргізетін зерттеу. Сапалы зерттеу арқылы зерттелетін адамдардың тәжірибесінен туындайтын мәндерді жүйелі түрде зерттеуге болады (Creswell, 2017).

Зерттеу моделі ретінде сапалы зерттеудің қосалқы бөлімшелерінің бірі болып табылатын феноменология пайдаланылды, ал қарастырылып отырған зерттеу моделі белгілі салаларда білім алу үшін қолданылады, бірақ егжей-тегжейлі талданбаған, сондықтан егжей-тегжейлі ақпарат беруге болмайды. Феноменологиялық жобаға сәйкес зерттеуші жеке адамдардың құбылыс туралы тәжірибесін ашу үшін зерттеулер жүргізеді (Annells, 2006).

Зерттеу тобын анықтау үшін мақсатты іріктеу әдістерінің бірі болып табылатын ыңғайлы іріктеу қолданылды. Оңай қол жетімді үлгі - бұл зерттеушілер жиі ұнататын әдіс, өйткені қатысушылармен байланысу оңайырақ (Carey, 2017). Зерттеу тобы Қазақстанның түрлі университеттерінің болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін даярлау мамандықтары бөлімдерінде оқитын 1-ші, 2-ші, 3-ші курс студенттерінен тұрады. Зерттеуге 2021-2022 оқу жылында оқитын болашақ бастауыш сынып мұғалімдеріне үміткерлер қатысты.

Зерттеуге қатысқан болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінен алынған деректерді дәлірек салыстыру және деректерді жүйелі талдау үшін зерттеуге қатысқан әлеуетті бастауыш сынып мұғалімдерінің мүмкіндігінше біркелкі бөлінуі қамтамасыз етілді. Қатысушылардың демографиялық сипаттамалары 1-кестеде берілген.

Зерттеу деректері зерттеуші жасаған жартылай құрылымдалған сұхбат формасы арқылы жиналды. Формада зерттеуге өз еркімен қатысуға қабылданған болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің демографиялық ерекшеліктеріне қатысты 2 сұрақ және зерттеу мақсатына сәйкес анықталған 3 сұрақ берілген. Жартылай құрылымдалған сұхбат нысаны 1-қосымшаға енгізілген.

Зерттеуге дайындалған сұхбаттың жартылай құрылымдалған түрі зерттеуге өз еркімен қатысқысы келетін болашақ бастауыш сынып мұғалімдеріне электрондық пошта арқылы жіберілді. Қатысушыларға сауалнамадағы сұрақтарға барынша шынайы түрде жауап беру ұсынылды. Қатысушылардың берген жауаптары сенімділік негізінде сараланды. Сапалы зерттеулерде сенімділік әдетте бірнеше кодтың жауаптарындағы деректер жиынының тұрақтылығы ретінде анықталады. Алынған мәліметтерді екі зерттеуші бөлек талдады. Екі кодтаудың сенімділігі Майлз мен Хуберманның (1994) формуласы бойынша есептелген. Майлз және Хуберман (1994) бойынша сенімділік; ол жалпы нәтижелерді жиынтыққа сәйкес келмейтін нәтижелердің қосындысына бөлу және жүзге көбейту арқылы алынады. Сенімділікті зерттеу нәтижесінде кодтау арасындағы сәйкестік 100% екендігі байқалды. Сәйкесінше жасалған кестелерде зерттеуге қатысқан болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің

жауаптары жиілік пен пайыздық есептеулер бойынша жіктелді. Бұл әдіс арқылы сапалы деректер цифрландырылды.

Нәтижелер

Бұл бөлімде сұрақтар туралы ақпарат жартылай құрылымдалған сұхбат түрінде берілген.

1-кестеде зерттеуге қатысқан болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерді көптілді оқыту бойынша сипаттамалары (көптілді білім беру курстары) келтірілген.

Кесте 1. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің көптілді оқу топтарын курс бойынша бөлу

Көптілді топтар	саны
1-курс	40
2-курс	40
3-курс	40
4-курс	40
Барлығы	160

1-кестеде болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің көптілді топтардың курстық бөлінуі көрсетілген. Зерттеуге қатысқан 160 болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің 1- курста 40 білімгер, 2- курста 40 білімгер, 3- курста 40 білімгер және 4-курста 40 болашақ бастауыш сынып білімгерлері қатысты.

2-кестеде «Бастауыш сынып мектептерінде жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерді үш тілде оқытуға оқыту деңгейіңіз жеткілікті ме?» деген сұраққа болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің жауаптары берілген. Сұраққа берілген жауаптар көптілді оқу курстарының бөлінуіне қарай берілді.

Кесте 2. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің оқитын көптілді курстарына байланысты үш тілде білім беру саласында жұмыс істеуге өзіндік дайындық деңгейлері бойынша бөлу.

Курс	Иә		Жоқ		Саны	
	Білімг.	%	Білімг.	%	Білімг.	%
1-курс	4	10	36	90	40	100
2-курс	13	32,5	27	67,5	40	100
3-курс	16	40	24	60	40	100
4-курс	25	62,5	15	37,5	40	100

2-кестеде Болашақ бастауыш мұғалімдерінің үш тілде оқытуға даярлығы туралы өздері оқитын курстары бойынша өз ойларымен бөлісу берілген. 1-курста оқитын білімгерлерінің 10 %-ы үш тілде білім беруге дайындықтары жеткілікті деп тапса, 90 %-ы білімгерлердің жеткіліксіз деп есептейді. 2-курс білімгерлерінің 32,5 %-ы жеткілікті деп тапса, 67,5 %-ы білімгерлердің жеткіліксіз деп есептеді. 3-курс білімгерлерінің 40 % жеткілікті, ал 60 % жеткіліксіз деп тапты. Ал 4-курс білімгерлерінің 62,5 % өзін үш тілде білім беруге білімдерін жеткілікті деп тапса, 37,5 % өздерінің білімдерінің жеткіліксіз екенін білдірген. Алдын-ала білімгерлердің берген жауаптарына

сәйкес, олардың үш тілде білім берудегі біліктіліктері оқитын курс санының өсуімен тікелей пропорционалды түрде арта түсетіні байқалады.

4-кестеде «Сіз CLIL технологиясын қолдана отырып жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерді үш тілде оқытуда біліміңізді жеткілікті деп санайсыз ба?» сұрақтары берілген. Сұраққа берілген жауаптар білімгерлердің оқу курсына бөлінуіне қарай берілді.

Кесте 4. Білімгерлердің көптілде оқитын курстарына байланысты CLIL технологиясын қолдана отырып үш тілде білім беру дайындық деңгейлері бойынша бөлу.

Курс	Иә		Жоқ		Саны	
	Біл.	%	Біл.	%	Біл.	%
1-курс	3	7,5	37	92,5	40	100
2-курс	11	27,5	29	72,5	40	100
3-курс	13	32,5	27	67,5	40	100
4-курс	22	55	18	45	40	100

4-кестеде Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерді CLIL технологиясын пайдалана отырып үш тілде оқытуға даярлығы туралы өздері оқитын курстары бойынша өз ойларымен бөлісу берілген. 1-курста оқитын студенттердің 7,5 %-ы CLIL технологиясы бойынша білім беруге дайындықтарын жеткілікті деп тапса, 92,5 %-ы жеткіліксіз деп санаған. 2 - курста оқитын білімгерлердің 27,5 %-ы жеткілікті деп тапса, 72,5 %-ы жеткіліксіз деп есептеді. 3 - курста оқитын білімгерлердің 67,5 % дайын емес, 32,5 % дайындықтарын жеткілікті деп тапты. 4 - курс білімгерлерінің 55 %-ы өзіндік дайындықтарын жеткілікті деп тапса, 345 %-ы өздерін жеткіліксіз деп санайды. Алдын-ала мұғалімдердің берген жауаптарына сәйкес, білімгерлердің CLIL технологиясын қолдану арқылы жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерді үш тілде оқытудағы шеберлігі оқитын курстың жоғарылауымен тікелей пропорционалды түрде арта түсетіні байқалады.

Талқылаулар

Зерттеу нәтижесінде алынған қорытындылар болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің көптілді топтарының білімгерлері жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерді үш тілде оқыту және CLIL технологиясын қолдану бойынша өз білімдерінің жеткіліксіз деп санайтынын көрсетті. Екінші жағынан, CLIL технологиясымен үш тілде білім беруді меңгеруіне болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің көптілді топтарда оқитын оқу курстары айтарлықтай әсер ететіні байқалады. Liu, Wang, and Koehler (2019) өз зерттеулерінде CLIL мұғалімдерінің технологияны біріктіру ниеттері мен оларды нақты пайдалану арасында сәйкессіздік бар екенін көрсетті. Бұл зерттеу нәтижелеріне тура пропорционалды түрде мұғалімдердің CLIL технологиясы бойынша жеткілікті құрал-жабдықтардың жоқтығын көрсетеді.

Хаббард (2018) технология және кәсіби даму жөніндегі зерттеулерінде

мұғалімдердің білім беру үдерісі барысында білімгерлер ретінде тіл сабақтарында CLIL технологиясын пайдаланбайды деп мәлімдеді. Сондай-ақ ол өз зерттеулерінде мұғалімдер CLIL технологияларын білімгерлерге бағдарланған түрде енгізу бойынша білім мен дағдыларды бірдей меңгеруі керек деген қорытындыға келді.

Егізбаева, Сейтенова және Жазықова (2021) мұғалімдердің CLIL технологиясына дайындығы туралы зерттеулерінде мұғалімнің CLIL сабағында басқа тіл арқылы мазмұнды білім алудағы табысын анықтауда маңызды рөл атқаратынын анықтады. Осы себепті жоғары оқу орындарында болашақ білімгерлерді CLIL технологиясы бойынша оқыту және олардың біліктілігін қамтамасыз ету аса маңызды деп белгіледі.

Пәндерді CLIL технологиясын қолдана отырып, үш тілде оқытуға құзыреттіміз деп санайтын болашақ бастауыш мұғалімдердің топтық (курстық) ерекшеліктеріне қарай бағалау кезінде жоғары курс білімгерлері төменгі курс білімгерлеріне қарағанда өздерін салыстырмалы түрде құзыреттіміз деп санайтыны анықталды. Әдебиеттерде топтық ерекшеліктеріне сәйкес жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерді CLIL технологиясын қолдана отырып көп тілде білім беру тұрғысынан болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің құзыреттілігі туралы зерттеулер табылған жоқ.

Әдебиеттерде CLIL технологиясы бойынша салыстырмалы зерттеулер жүргізілген, соның ішінде Alcaraz-Mármol (2018) жүргізген зерттеулерде CLIL технологиясына қатысты білімін жетілдірген және жетілдірілмеген тіл мұғалімдері салыстырылып көрсетілген. Нәтижесінде CLIL технологиясын қолданатын мұғалімдердің сыныптарында әртүрлі ресурстарға және бірнеше іс-әрекеттерге ие екендігін анықталса, ал CLIL технологиясына қатысты білімдерінің жеткіліксіз мұғалімдердің сәйкесінше білімі аз екенін көрсеткен.

Маслер, Стотц және Квайсер (2014) бастауыш мектеп пәндерінің 50 % - қазақ тілінде, 20 % - орыс тілінде және 30 % - ағылшын тілінде оқыту траекториясын ұстана отырып, тәжірибені дамыту бойынша CLIL нұсқауларына қол жеткізуге және CLIL әдісін ертерек қолдануға қол жеткізуге болатынын көрсетеді.

Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің шет тілін меңгеру дағдыларын дамыту, олардың әртүрлі жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерге деген сезімталдығын арттырумен қатар осы пәндерді үш тілде оқытуға, сабақта белсенді болып, жауапты тұлға ретінде тәрбиеленуі мұғалімнің құзыреттілігі арқылы өтеді.

Қорытынды

Бұл зерттеу болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің CLIL технологиясын қолдана отырып, жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерді үш тілде оқытуға дайындығын бағалады. Қазақстан Республикасы тәуелсіз мемлекет мәртебесіне ие болғаннан бері қазақ халқының қос тілділігі мен көптілділігі даму үстінде. Осы бағыттағы үздіксіз жұмыстардың нәтижесі көптілділіктің маңыздылығын, оның әлеуметтік құндылығын және күнделікті қарым-қатынаста қолдану аясын, сондай-ақ елімізде тұратын әрбір этникалық топтың

көптілділікті меңгеру деңгейін түсінуге бағытталған іс-шараларды шешу болады.

Қазақстандағы көптілділік біз өмір сүріп жатқан дәуірдің маңызды талабына айналуға. CLIL технологиясымен жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерді үш тілде оқыту болашақ бастауыш сынып білімгерлерін жаһанданған әлемге дайындауда үлкен үміт береді. Тілдерді, пәндерді және технологияларды тиімді біріктіру үшін біліммен, дағдылармен және стратегиялармен жабдықталған болашақ бастауыш сынып мұғалімдері динамикалық және инклюзивті сыныптарды құра алады. Мақсатты оқыту және қолдау арқылы қиындықтарды шешу арқылы білім беру мекемелері лингвистикалық шекаралардан асып түсетін байытылған оқу тәжірибесін қамтамасыз етуге, көптілді, мәдени құзыретті және цифрлық сауатты тұлғалардың өсуіне ықпал ете отырып, мұғалімдерге мүмкіндік бере алады.

CLIL технологиясын пайдалана отырып, жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндердің мазмұнын, оқу материалын үш тілде оқыту Қазақстанда уақыт талаптарына жауап беретін адамдарды, болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін тәрбиелеу жөніндегі маңызды стратегия болып табылады. Осы қажеттіліктерге жауап беретін болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерді көптілді оқытуға даярлау саясатына араласудың басым бағыты ретінде қарастырылғанымен, осы саладағы болашақ мұғалімдерге құзыреттілігін тексеру белгілі бір саясатты жүзеге асыруда шешуші рөл атқарады. Зерттеу нәтижесінде болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің CLIL технологиясын қолдана отырып, жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерді үш тілде оқытуда қажетті білімдерінің жеткіліксіз екені анықталды. CLIL технологиясын қолдана отырып, көптілді білім беруді қамтамасыз ету тұрғысынан болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің жоғары білім беру бағдарламаларында оқу жоспарларын қайта құру қажет.

CLIL технологиясын қолдану арқылы білімгерлерді тек шет тілін ғана емес, сонымен қатар, жаратылыстану ғылыми бағытындағы пәндерді де шет тілінде оқуға ынталандырудың өте маңызды құралы болып табылады. Білім беруші мен білімгерлердің осы CLIL технологиясы қолданылған сабақтардағы тиімді жұмысы оқушылардың үш тілді кәсіби және коммуникативтік құзыреттілігінің қажетті деңгейін дамытуға ықпал етеді және жалпы ғылыми білім мен дағдыларды дамытуды жалғастыруға көмектеседі.

ӘДЕБИЕТТЕР

Admiraal, W., Westhoff, G., & De Bot, K. (2006). Нидерландыдағы қос тілді орта білім беруді бағалау: Оқушылардың тілді меңгеруі. Ағылшын тілінде білім беруді зерттеу және бағалау, 12(1), 75–93. DOI: <https://doi.org/10.1080/13803610500392160> (in Eng.).

Ahern, A. (2014). CLIL тамыры: Тіл бастауыш сыныпта оқытудың кілті ретінде. CLIL-дің теориясы мен практикасының интеграциясы (15-35 беттер). Брилл. DOI: https://doi.org/10.1163/9789401210614_003(in Eng.).

Aldim, U. F. (2018). Бастауыш мектептегі ағылшын тілін оқыту бағдарламаларын салыстыру (Финляндия, Польша және Түркия мысалы). Докторлық диссертация. Инону университеті, Түркия. DOI: <https://doi.org/10.1080/13803610500392160> (in Turk.).

Creswell, J. W., & Sozibilir, M. (2017). Аралас әдістерді зерттеуге кіріспе. Пегем академиясы. <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/2752021095414karma%20y%C3%B6ntem.pdf> (in Eng.).

Diaz, C. P., & Requejo, M. D. P. (2008). Мұғалімдердің CLIL білім беру жобасына деген сенімдері. *Porta Linguarum: Revista Internacional de Didáctica de las lenguas extranjeras*, (10), 151-161. <https://digibug.ugr.es/bitstream/handle/10481/31786/PenaDiaz.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (in Eng.).

Huberman, A. M., & Miles, M. B. (1994). Мәліметтерді басқару және талдау әдістері. Бағалау және бағдарламаны жоспарлау, 19(1). [https://021000ok1-y-https-doi-org-proxy.beykent.deep-knowledge.net/10.1016/0149-7189\(96\)88232-2](https://021000ok1-y-https-doi-org-proxy.beykent.deep-knowledge.net/10.1016/0149-7189(96)88232-2) (in Eng.).

Анеллс, М. (2006). Сапалық тәсілдердің триангуляциясы: герменевтикалық феноменология және негізделген теория. Жетілдірілген медбикелік іс журналы, 56(1), 55-61. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2006.03979.x> (in Eng.).

Бикан, Г. (2019). Тілдерді оқытудағы көптілді перспектива. Анкара университетінің білім беру ғылымдары факультетінің журналы (JFES), 52(3), 943-966. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/868596> (in Turk.).

Голаби, Ф. және Хаджилу, Ф. (2015). Қостілділік, сәйкестілік және әлеуметтік толеранттылық. Жаһандық нұсқаулық және кеңес беру журналы. 5(2), 26-31. <https://doi.org/10.18844/gjgc.v5i2.460> (in Eng.).

Кэри, М. (2017). Әлеуметтік жұмыс үшін сапалы зерттеу дағдылары: Теория және практика. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315245546> (in Eng.).

Қарабасова, Л. (2018). Мұғалімдердің мазмұнды және тілді біріктірілген оқытуды концептуализациялауы (CLIL): үштілділік контекстінен алынған дәлелдер. Билингвалдық білім беру және қостілділік халықаралық журналы. <https://doi.org/10.1080/13670050.2018.1550048> (in Eng.).

Қарабасова, Л. (2020). Қазақстандағы үштілді білім беру реформасын түсіну: ол неге тоқтап қалды?. Орталық Азиядағы білім беруде (37-51 б.). Шпрингер, Чам. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-50127-3_3 (in Eng.).

Мадарова, С. және Лаборда, Дж. Г. (2020). Испаниядағы бастауыш білім берудегі қос тілді білім берудегі жеті жиі кездесетін қате түсінік. *Cypriot Journal of Education Sciences*, 15(2), 358-368. <https://doi.org/10.18844/cjes.v15i2.4605> (in Eng.).

Сейккула-Лейно, Дж. (2007). CLIL оқыту: Жетістік деңгейлері және аффективті факторлар. Тіл және білім, 21(4), 328–341. <https://doi.org/10.2167/le635.0> (in Eng.).

Сұлқарнаева-Рафайловна, А. (2017). Қазақстандағы шет тілдеріндегі білім: парадигмалар мен тенденциялар. Гуманитарлық және әлеуметтік ғылымдар бойынша жаңа үрдістер мен мәселелер жинағы [Онлайн]. 03, 18-24 беттер. <https://un-pub.eu/ojs/index.php/pntsbs/article/view/1507> (in Eng.).

Түсіпбекова, М.З.Х., Ыдырысова, М.А., Смағұлова, Б.Г., Нұрманова, З.Х.К., Құланова, Қ.Қ. (2018). Қазақстанның жоғары оқу орындарында үштілді білім беруді дамыту. Әлеуметтік және гуманитарлық ғылымдардағы алдыңғы қатарлы зерттеулер журналы, 3(1), 37-45. <https://jarssh.com/ojs/index.php/jarssh/article/view/101/100> (in Eng.).

Флорес, В. В. (2001). Қостілді білім беру мұғалімдерінің сенімдері және олардың өзін-өзі хабарлау тәжірибесімен байланысы. Екі тілді зерттеу журналы, 25(3), 275-299. <https://doi.org/10.1080/15235882.2001.10162795> (in Eng.).

REFERENCES:

Admiraal, W., Westhoff, G., & De Bot, K. (2006). Niderlandydaғы қос тилди орта bilim berudi бағалау: Оқушылардың тилди меңгеруи. Ағылшын тилинде bilim berudi zertteu zhәне бағалау, 12(1), 75–93. <https://doi.org/10.1080/13803610500392160>

Ahern, A. (2014). CLIL тамыру: Til bastauysh synypta оқytудың kilti retinde. ЦИЛЛ-де teoriya мен praktikanуң integraciyasы (15-35 better). Brill. https://doi.org/10.1163/9789401210614_003

Anells, M. (2006). Sapalық tәsilderdiң triangulyaciyasы: germenevtikalық fenomenologiya zhәне negizdelgen teoriya. Zhetildirilgen medbikelik is zhurnaly, 56(1), 55-61. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2006.03979.x>

Bikan, G. (2019). Tilderdi oқыtудары көптiлди perspektiva. Ankara universitetiniң bilim беру ғылымдары факултетiniң zhurnaly (ЙФЕС), 52(3), 943-966. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/868596>

Creswell, J. W., & Sozbilir, M. (2017). Aralas әдистерди zertteuge kirispe. Pegem akademiya. <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/2752021095414karma%20y%C3%B6ntem.pdf>

Díaz, C. P., & Requejo, M. D. P. (2008). Мұғалимдердиң ЦЛЛЛ bilim беру zhabasyna degen senimleri. Porta Linguarum: Revista Internacional de Didáctica de las lenguas extranjeras, (10), 151-161. <https://digibug.ugr.es/bitstream/handle/10481/31786/PenaDiaz.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Flores, B. B. (2001). Қостилди bilim беру мұғалимдерiniң senimleri zhәne olardıң өзini-өzi

Golabi, F. zhәne Hadzhilu, F. (2015). Қостилдик, сәjkestilik zhәne әлеуметтик toleranttylyk. Zhahandyқ nұсқаулық zhәne кеңес беру zhurnaly. 5(2), 26-31. <https://doi.org/10.18844/gjgc.v5i2.460>
habarlaw tәzhiribesimen bajlanysy. Eki tildi zertteu zhurnaly, 25(3), 275-299. <https://doi.org/10.1080/15235882.2001.10162795>

Keri, M. (2017). Әлеуметтик zhұmys үshin sapaly zertteu dardylary: Teoriya zhәne praktika. Роутледге. <https://doi.org/10.4324/9781315245546>

Madarova, S. zhәne Laborda, Dzh. G. (2020). Ispaniyadary bastauysh bilim berudegi qos tildi bilim berudegi zheti zhii kezdesetin kate tysinik. Цыприот Йоурнал оф Едуцатион Сциенсес, 15(2), 358-368. <https://doi.org/10.18844/cjes.v15i2.4605>

Sejkkula-Lejno, Dzh. (2007). ЦЛЛЛ оқыту: Zhetistik деңгейleri zhәne affektivti faktorlar. Til zhәne bilim, 21(4), 328–341. <https://doi.org/10.1080/13803610500392160>

Sylkarnaeva- Rafajlova, A. (2017). Қазақстандары shet tilderindegi bilim: paradigmalar men tendenciya. Gumanitarlyқ zhәne әлеуметтик ғылымдар bojynsha zhaңa үrdister men мәseleler zhinary [Onlajn]. 03, 18-24 better. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-50127-3_3

Tysipbekova, M.Z.H., Ydyrysova, M.A., Smaғylova, B.G., Nyrmanova, Z.H.K., Qylanova, K.K. (2018). Қазақстаннұң zhoғary оқу орындарында үshildi bilim berudi damytu. Әлеуметтик zhәne gumanitarlyқ ғылымдардары алдыңғы қатарлы zertteuler zhurnaly, 3(1), 37-45. <https://jarssh.com/ojs/index.php/jarssh/article/view/101/100>

Алдим, Н. Ф. (2018). Bastauysh mekteptegi aғylshyn tilin оқыту бағдарламаларын салыстыру (Finlyandiya, Pol'sha zhәne Tүrkiya mysaly). Doktorlyқ dissertatsiya. Inonu universiteti, Tүrkiya. <https://doi.org/10.1080/13803610500392160>

Qarabasova, L. (2018). Мұғалимдердиң mazmұndy zhәne tildi biriktirilgen оқытуды konseptualizatsiyalaуу(CLIL): үshildilik kontekstinen alynған дәlelder. Bilingvaldyқ bilim беру zhәne kostildilik halуқаралық zhurnaly. <https://doi.org/10.1080/13670050.2018.1550048>

Qarabasova, L. (2020). Қазақстандары үshildi bilim беру reformasyn tysinu: ol nege toқтаp kaldy?. Ortalyқ Aziyadary bilim berude (37-51 b.). Shpringer, Cham. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-50127-3_3

Xuberman, A. M., Miles, M. B. (1994). Mәlimetterdi басқару zhәne taldaу әдisteri. Baralau zhәne бағдарламаны zhosparlaw, 19(1). [https://021000ok1-y-https-doi-org.proxy.beykent.deep-knowledge.net/10.1016/0149-7189\(96\)88232-2](https://021000ok1-y-https-doi-org.proxy.beykent.deep-knowledge.net/10.1016/0149-7189(96)88232-2)

**МАЗМҰНЫ
ПЕДАГОГИКА**

У.М. Абдиганбарова, А.Д. Сыздықбаева, А.М. Байкулова ЖЕЛІЛІК КОММУНИКАЦИЯ МӘДЕНИЕТІ ЖӘНЕ ЦИФРЛЫҚ ЭТИКЕТ ТЕОРИЯЛАРЫНЫҢ ДИСКУРСТЫҚ ТАЛДАУЫ.....	7
М.У. Абдинаги, Ж.Қ. Қорғанбаева, Д.Ә. Қаражанова МАМАНДАРДЫ ДАЯРЛАУДАҒЫ ҮЗДІКСІЗ БІЛІМ БЕРУДІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	18
С.Қ. Әбілдина, А.О. Әукен, И.Д. Бакирова, Қ.Ж. Балапанова, Ж.У. Дагарова БАСТАУЫШ МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДА КӨЛДЕНЕҢ DAҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУ.....	28
С.Т. Айтбаев, С.В. Суматохин, А.А. Кітапбаева, Д.У. Сексенова, Г.Б. Аталихова ҚАЛЫПТАСТЫРУШЫ БАҒАЛАУ – МЕКТЕПТЕГІ МЕТАПӨНДІК БІЛІМ БЕРУ НӘТИЖЕЛЕРІН МОНИТОРИНГЛЕУДІҢ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ.....	38
М.Б. Аманбаева, А.Д. Майматаева, С.А. Есентурова, П.В. Станкевич БИОАЛУАНТҮРЛІКТІ ЗЕРТТЕУ НӘТИЖЕСІН ТҰРАҚТЫ ДАМУ МҮДДЕСІНДЕ ОҚУ ҮДЕРІСІНЕ КІРІКТІРУ.....	52
А.Н. Аманжолова, Р.К. Измагамбетова, О.С. Серікова STEAM ТЕХНОЛОГИЯСЫ НЕГІЗІНДЕ МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ ЕРЕСЕК ТОП БАЛАЛАРЫНЫҢ ТАНЫМДЫҚ DAҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ.....	63
А.Г. Аубакир, Д.У. Сексенова, Т.Р. Оспанбек БОЛАШАҚ БИОЛОГИЯ ПӘНІ МҰҒАЛІМДЕРІН КӘСІБИ ДАЯРЛАУ БАРЫСЫНДА ЦИФРЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ЖАОК-ДЫҢ MAҢЫЗЫ	76
М. Аширмбетова, Д. Шаяхметова УНИВЕРСИТЕТ СТУДЕНТТЕРІНІҢ АҒЫЛШЫН ТІЛІН БІЛУ DEҢГЕЙІН ЖОҒАРТУДА КОГНИТИВТІ СТРАТЕГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ.....	93
П. Елубаева, М. Буркитбаева, Г. Құлжанбекова, А. Хамидова ТҰРАҚТЫ ДАМУ ҮШІН ТІЛДІК БІЛІМ БЕРУ БІЛІМ БЕРУ BAҒДАРЛАМАСЫНА МЕДИА САУАТТЫЛЫҚТЫ ЕНГІЗУ.....	102
Ж.С. Ергубекова, А.А. Қуралбаева, А.Б. Сақулова ОРТА МЕКТЕПТІҢ ҚАЗАҚ ТІЛІ ОҚУЛЫҒЫНА ЕНДІРІЛГЕН МӘТІНДЕРДІҢ ДИДАКТИКАЛЫҚ MAҢЫЗЫ.....	112
М. Ерденев МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЭТНОБОТАНИКАЛЫҚ БІЛІМДІ СЫНЫПТАН ТЫС ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ ҒЫЛЫМИ ТАНЫМДЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ.....	126
Г.З. Искакова, А.С. Ысқақ, Н.А. Тасилова, Р.Ж. Мрзабаева ЖЕТІСУ ОБЛЫСЫНДА ПОШТА-ТЕЛЕГРАФ МЕКЕМЕ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІ (XIX ҒАСЫРДЫҢ ЕКІНШІ ЖАРТЫСЫ- XX ҒАСЫРДЫҢ БІРІНШІ ЖАРТЫСЫ).....	142
Ғ.И. Исаев, Д.Ж. Юсупова, А.И. Исаев БИОЛОГИЯ ПӘНІНДЕ STEM ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ІЗДЕНУШІЛІК DAҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....	153
Р.И. Кадирбаева, Б.Т. Алимқулова, А.М. Базарбаева, Х.Т. Кенжебек МЕКТЕП МАТЕМАТИКА КУРСЫНЫҢ «TEHDEУЛЕР MEH TEHСІЗDІKTEP» MAЗMҰNDЫҚ ЖЕЛІСІН ОҚЫП-ҮЙPEHУDE APACAC OҚЫТУ TEХНОЛОГИЯСЫН ҚOЛДАНУ.....	169
Ж.Р. Каратаева, Г.М. Абильдинова, Джелал Карача ӘДЕБИ ШOЛУ: ЖAҢAPТЫЛАТЫH ЭHЕРГИЯ КӨЗDEPІ MEH БІЛІM БЕРУDEГІ AҚПAPATТЫҚ TEХНОЛОГИЯЛАP APACЫHДАҒЫ БАЙЛAНЫС.....	185
М.А. Касимбекова, Е.Т. Картабаева, Р.Ж. Мрзабаева ОРТАЛЫҚ АЗИЯҒА ИСЛАМНЫҢ ТАРАЛУ ТАРИХЫНА ҚАТЫСТЫ KEЙБІP MӘCEЛEP (Bатыс зерттеушілерінің еңбектері бойынша).....	196
Б.З. Кенжегулов, Ж. Сайдолқызы, Р.Қ. Аманғалиева ОРТА MEKTEПTE TPИГОНOMETPIЯЛЫҚ ФУHКЦИЯЛАP APҚЫЛЫ KEЙБІP ФOPМУЛАЛАРДЫ DEЛEЛDEУ.....	212

Г.Б. Қыдырбаева, А.С. Стамбекова БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ КӨП ТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДЕГІ СЛІТ ТЕХНОЛОГИЯСЫНА КӨЗҚАРАСТАРЫ.....	229
Е.Н. Ноянов, М.Д. Байдавлетова, Б. Еділ, Р.Ж. Мрзабаева «СЫРЫМ ДАТУЛЫ БАСТАҒАН ҰЛТ-АЗАТТЫҚ КӨТЕРІЛІС» ТАҚЫРЫБЫН ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫ ПӘНІНДЕ ОҚЫТУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	242
Д.А. Шрымбай, Э.Т. Адылбекова ЖАППАЙ АШЫҚ ОНЛАЙН КУРСТАРЫ (MOOCS) – БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ КӘСІБИ ДАЙЫНДЫҒЫН ЖЕТІЛДІРУ ҚҰРАЛЫ.....	254

ЭКОНОМИКА

А.А. Абдикадинова, Ж.Т. Темірханов ЗЕРТТЕУ НӘТИЖЕЛЕРІНІҢ ТИІМДІЛІГІ: МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ ПЕРСПЕКТИВАСЫ.....	271
Е.Б. Аймағамбетов, М.Қ. Жоламанова, Е.А. Ставбунник ӨҢІРДІҢ ТҰРАҚТЫ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ДАМУЫН МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУДЫҢ ЖАЙ- КҮЙІН ТАЛДАУ (ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫНЫҢ МЫСАЛЫНДА).....	288
А. Алибекова, Л. Сембиева, З. Башу, С. Идырыс, С. Christauskas МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТТИ ДАМУЫ ШЕҢБЕРІНДЕ ТАБИғИ РЕСУРСТАРДЫҢ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ.....	302
Э.С. Балапанова, Р.К. Арзикулова, А.Т. Исаева, М.Н. Нургабылов, К.Н. Тастанбекова ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫҚ БАҒДАРЛАМАЛАРЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ.....	316
М.Қ. Болсынбек, Р.А. Ерниязов, А.А. Ауесбекова, М.Т. Жумажанова, К.Б. Байдаирова БУХГАЛТЕРИЯДАҒЫ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ: АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ МЕН ҚИЫНДЫҚТАРЫ.....	333
А.Ж. Ибрашева, К.М. Камали, А.Ж. Сугурова, Ш.А. Игенбаева, Қ.Ж. Демеуова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЭКОНОМИКА САЛАЛАРЫ БӨЛІНСІНДЕ ИННОВАЦИЯЛЫҚ БЕЛСЕНДІЛІКТІ ДАМУЫ ЖОЛДАРЫ.....	345
З.О. Иманбаева, Е.К. Кунязов, Д.С. Бекниязова, Г.Ы. Бекенова, М.Н. Нургабылов ЛОГИСТИКА КӘСПКЕРЛІК ТИІМДІЛІГІНІҢ НЕГІЗГІ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ.....	358
А.М. Казамбаева, С.М. Есенғалиева, К.У. Нурсапина, Н.А. Ибадильдин, А. А. Саякбаева АУЫЛШАРУАШЫЛЫҚ ӨНДІРСІНІҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУДЫҢ ИНТЕГРАЦИЯЛАНҒАН ТӘСІЛДЕРІ: ҒЫЛЫМ МЕН БИЗНЕС АРАСЫНДАҒЫ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ РӨЛІ.....	376
Г.К. Кеңес, Р.К. Берстембаева, Г.М. Мукашева, Г.А. Орынбекова, Д.Т. Жуманова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ОРГАНИКАЛЫҚ АУЫЛШАРУАШЫЛЫҒЫНА КӨШУДІҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ-ӘЛЕУМЕТТІК ӘСЕРІ.....	393
А. Кизимбаева, А.К. Қадырбергенова, Г.Т. Ахметова, А.Т. Жансейтов ДАМУШЫ ЕЛДЕРДЕГІ ТІКЕЛЕЙ ШЕТЕЛДІК ИНВЕСТИЦИЯЛАР (АФРИКА ҰЛЫ КӨЛДЕРІ ЕЛДЕРІНІҢ МЫСАЛЫНДА).....	413
Б.С. Қорабаев, Г. Абуселидзе, Б.К. Кадыров, Б.А. Еспенбетова ТАБИғАТТЫ ҚОРҒАУ ЖӘНЕ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ШЫҒЫНДАР ЖҮЙЕЛЕРІНІҢ ЕСЕБІ МЕН ТИІМДІЛІГІН ТАЛДАУ МОДЕЛДЕРІНІҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	426
А.Е. Култанова, Х.Х. Кусайнов, Б.А. Жакупова, Н.В. Калюжная, А.С. Рахманова КӨШІ-ҚОН САЯСАТЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУ – ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰРАҚТЫ ДАМУЫНЫҢ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ.....	444
Д.С. Махметова, Э.Б.Тлесова, Л.Б. Габдуллина, А.Т. Карипова, М.Н. Нургабылов ӨҢІРДІҢ АГРОӨНЕРКӘСІПТІК КЕШЕНІН ЦИФРЛАНДЫРУДЫҢ ЖАЙ-КҮЙІ МЕН ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ.....	462
Е.Т. Меңдіқұл, Г.К. Кеңес, Ж.К. Басшиева, Э.С. Балапанова, Р.К. Айтманбетова АГРОӨНЕРКӘСІПТІК КЕШЕН ЖӘНЕ ОНЫҢ ҰЛТТЫҚ ЭКОНОМИКАНЫҢ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ РӨЛІ.....	483

Б.Б. Мубаракова, Н.С. Кафтункина, М.М. Мухамедова, М.С. Каюмова, С. Дырқа ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА КӘСПКЕРЛЕРДІҢ ХАЛЫҚТЫ ЖҰМЫСМЕН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ РӨЛІ.....	500
М.Б. Муратова, К.А. Абдыкулова, Д.С. Тенизбаева, Б.А. Сергазиева, Г.Е. Қожамжарова ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ТҮРАҚТЫЛЫҒЫ ЖӘНЕ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАҒАЛАУ КРИТЕРИЙЛЕРІ.....	514
Г.А. Насырова, Ш.Т. Айтимова ЕҢБЕКПЕН ҚАМТЫЛҒАН ХАЛЫҚТЫ ӘЛЕУМЕТТІК ҚОРҒАУ ЖҮЙЕСІНІҢ ЭВОЛЮЦИЯСЫН РЕТРОСПЕКТИВТІ ТАЛДАУ.....	532
Г.А. Рахимжанова, А.Б. Майдырова, А.А. Кочербаева, Л.М. Шаяхметова АДАМИ КАПИТАЛДЫҢ САПАСЫН ЭКОНОМИКАЛЫҚ БАҒАЛАУ (ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫНЫҢ МЫСАЛЫ БОЙЫНША).....	546
А.С. Садвакасова, А.Н. Ксембаева, Г.К. Демеуова, А.С. Мукатай, И.В. Бордияну БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕП ЖҮЙЕЛЕРІНІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ ЖӘНЕ ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯСЫ ЖӘНЕ КӘСПОРЫННЫҢ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ТАРАМДЫЛЫҒЫН БАҒА АЛУ.....	563
К.Б. Сатымбекова, Ж.Қ. Тайбек, Д.С. Жакипбекова, Б.И. Сатенов, Е.Н. Несіпбеков, И. Узун ИННОВАЦИЯЛЫҚ ЖОБАЛАРДЫ ІСКЕ АСЫРУ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТИІМДІЛІГІН АНЫҚТАУ ҮРДІСТЕРІН ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ.....	581
К.Е. Шертимова, М.К. Сейдахметов, Ж.Қ. Тайбек, Г.Е. Мауленкулова, В. Сейтова ТЕХНОЛОГИЯЛАР ТРАНСФЕРТІН ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ АӨК-НІҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘЛЕУЕТІН АРТТЫРУДЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТЕТІГІ.....	593

СОДЕРЖАНИЕ ПЕДАГОГИКА

У.М. Абдиганбарова, А.Д. Сыздықбаева, А.М. Байкулова ДИСКУРСИВНЫЙ АНАЛИЗ ТЕОРИЙ СЕТЕВОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ И ЦИФРОВОГО ЭТИКЕТА.....	7
М.У. Абдинаги, Ж.К. Корганбаева, Д.А. Каражанова ОСОБЕННОСТИ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТА.....	18
С.К. Абильдина, А.О. Әукен, И.Д. Бакирова, К.Ж. Балапанова, Ж.У. Дагарова РАЗВИТИЕ ТРАНСВЕРСАЛЬНЫХ НАВЫКОВ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА.....	28
С.Т. Айтбаев, С.В. Суматохин, А.А. Китапбаева, Д.У. Сексенова, Г.Б. Аталихова ФОРМИРУЮЩЕЕ ОЦЕНИВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ МОНИТОРИНГА МЕТАПРЕДМЕТНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ В ШКОЛЕ.....	38
М.Б. Аманбаева, А.Д. Майматаева, С.А. Есентурова, П.В. Станкеевич ИНТЕГРАЦИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ ИССЛЕДОВАНИЙ БИОРАЗНООБРАЗИЯ В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС В ИНТЕРЕСАХ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ.....	52
А. Аманжолова, Р.К. Измагамбетова, О.С. Серикова РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ НАВЫКОВ ДЕТЕЙ СТАРШЕЙ ГРУППЫ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИИ STEAM.....	63
А.Г. Аубакир, Д.У. Сексенова, Т.Р. Оспанбек ЗНАЧЕНИЕ МООК В ФОРМИРОВАНИИ ЦИФРОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ БИОЛОГИИ.....	76
М. Аширимбетова, Д. Шаяхметова ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОГНИТИВНЫХ СТРАТЕГИЙ В ПОВЫШЕНИИ УРОВНЯ ВЛАДЕНИЯ АНГЛИЙСКИМ ЯЗЫКОМ СТУДЕНТОВ ВУЗОВ.....	93
П. Елубаева, М. Буркитбаева, Г. Кулжанбекова, А. Хамидова ВКЛЮЧЕНИЕ МЕДИАГРАМОТНОСТИ В ПРОГРАММУ ЯЗЫКОВОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ИНТЕРЕСАХ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ.....	102
Ж.С. Ергубекова, А.А. Куралбаева, А.Б. Сақулова ДИДАКТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТЕКСТОВ, ВКЛЮЧЕННЫХ В УЧЕБНИК КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА ДЛЯ СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ.....	112

М. Ерденов

ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ НАУЧНОГО ПОЗНАНИЯ ШКОЛЬНИКОВ ЧЕРЕЗ
ВНЕКЛАССНОЕ ОБУЧЕНИЕ ЭТНОБОТАНИЧЕСКИМ ЗНАНИЯМ СТУДЕНТОВ ПУТЕМ
ВНЕДРЕНИЯ STEM-ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕДМЕТ БИОЛОГИИ.....126

Г.З. Искакова, А.С. Ысқақ, Н.А. Тасилова, Р.Ж. Мрзабаева

СЛУЖАЩИЕ ПОЧТОВО-ТЕЛЕГРАФНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ СЕМИРЕЧЕНСКОЙ ОБЛАСТИ
(ВТОРАЯ ПОЛОВИНА XIX - ПЕРВАЯ ПОЛОВИНА XX ВЕКА).....142

Г.И. Исаев, Д.Ж. Юсупова, А.И. Исаев

ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ СТУДЕНТОВ ПУТЕМ
ВНЕДРЕНИЯ STEM-ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕДМЕТ БИОЛОГИИ.....153

Р.И. Кадирбаева, Б.Т. Алимкулова, А.М. Базарбаева, Х.Т. Кенжебек

ПРИМЕНЕНИЕ ТЕХНОЛОГИИ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ В ШКОЛЬНОМ КУРСЕ
МАТЕМАТИКИ (НА ПРИМЕРЕ ТЕМЫ «УРАВНЕНИЯ И НЕРАВЕНСТВА»).....169

Ж.Р. Каратаева, Г.М. Абылдинова, Джелал Карача

ЛИТЕРАТУРНЫЙ ОБЗОР: ВЗАИМОСВЯЗЬ ВОЗОБНОВЛЯЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ
ЭНЕРГИИ И ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАНИИ.....185

М.А. Касимбекова, Е.Т. Картабаева, Р.Ж. Мрзабаева

ПРОБЛЕМА ПРОНИКНОВЕНИЯ И УТВЕРЖДЕНИЯ ИСЛАМА В СРЕДНЕЙ АЗИИ В
РАБОТАХ ЗАПАДНЫХ ИССЛЕДОВАТЕЛЕЙ.....196

Б.З. Кенжегулов, Ж. Сайдолқызы, Р.Қ. Амангалиева

ДОКАЗАТЕЛЬСТВО НЕКОТОРЫХ ФОРМУЛ С ПОМОЩЬЮ ТРИГОНОМЕТРИЧЕСКИХ
ФУНКЦИЙ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ.....212

Г.Б. Кыдырбаева, А.С. Стамбекова

ОТНОШЕНИЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К CLIL
ТЕХНОЛОГИЯМ В МНОГОЯЗЫЧНОМ ОБРАЗОВАНИИ.....229

Е.Н. Ноянов, М.Д. Байдаuletova, Б. Едил, Р.Ж. Мрзабаева

ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ТЕМЫ «НАЦИОНАЛЬНО-ОСВОБОДИТЕЛЬНОГО
ВОССТАНИЯ ПОД ПРЕДВОДИТЕЛЬСТВОМ СЫРЫМА ДАТУЛЫ» ПО ПРЕДМЕТУ
ИСТОРИЯ КАЗАХСТАНА.....242

Д.А. Шрымбай, Э.Т. Адылбекова

МАССОВЫЕ ОТКРЫТЫЕ ОНЛАЙН-КУРСЫ (MOOCS) КАК ИНСТРУМЕНТ
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ
УЧИТЕЛЕЙ.....254

ЭКОНОМИКА**А.А. Абдикадирова, Ж.Т. Темирханов**

ЭФФЕКТИВНОСТЬ НАУЧНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ: ПЕРСПЕКТИВА ГОСУДАРСТВЕННОГО
АУДИТА.....271

Е.Б. Аймагамбетов, М.К. Жоламанова, Е.А. Ставбунник

АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВЫМ
ЭКОЛОГИЧЕСКИМ РАЗВИТИЕМ РЕГИОНА (НА ПРИМЕРЕ КАРАГАНДИНСКОЙ
ОБЛАСТИ).....288

А. Алибекова, Л. Сембиева, З. Башу, С. Идырыс, К. Кристаукас

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ В РАМКАХ РАЗВИТИЯ
ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА302

Э.С. Балапанова, Р.К. Арзикулова, А.Т. Исаева, М.Н. Нургабылов, К.Н. Тастанбекова

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОГРАММ ПО ПОВЫШЕНИЮ ФИНАНСОВОЙ
ГРАМОТНОСТИ В КАЗАХСТАНЕ.....316

М.К. Болсынбек, Р.А. Ер尼亚зов, А.А. Ауесбекова, М.Т. Жумажанова, К.Б. Байдаирова

ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В БУХГАЛТЕРИИ: ПРЕИМУЩЕСТВА И ВЫЗОВЫ.....333

А.Ж. Ибрашева, К.М. Камали, А.Ж. Сугурова, Ш.А. Игенбаева, К.Ж. Демеуова

ПУТИ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РАЗДЕЛЕНИИ ОТРАСЛЕЙ
ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....345

З.О. Иманбаева, Е.К. Кунязов, Д.С. Бекниязова, Г.Ы. Бекенова, М.Н. Нургабылов

ЛОГИСТИКА КАК КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОСТИ БИЗНЕСА.....358

А.М. Казамбаева, С.М. Есенгалиева, К.У. Нурсапина, Н.А. Ибадильдин, А.А. Саякбаева ИНТЕГРИРОВАННЫЕ ПОДХОДЫ К ПОВЫШЕНИЮ ЭФФЕКТИВНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА: РОЛЬ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ НАУКОЙ И БИЗНЕСОМ	376
Г.К. Кенес, Р.К. Берстембаева, Г.М. Мукашева, Г.А. Орынбекова, Д.Т. Жуманова ЭКОНОМИКО-СОЦИАЛЬНОЕ ВЛИЯНИЕ ПЕРЕХОДА К ОРГАНИЧЕСКОМУ СЕЛЬСКОМУ ХОЗЯЙСТВУ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	393
А. Кизимбаева, А.К. Кадырбергенова, Г.Т. Ахметова, А.Т. Жансейтов ПРЯМЫЕ ИНОСТРАННЫЕ ИНВЕСТИЦИИ В РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАНАХ (НА ПРИМЕРЕ АФРИКАНСКИХ СТРАН ВЕЛИКИХ ОЗЕР).....	413
Б.С. Корабаев, Г. Абуслидзе, Б.К. Кадыров, Б.А. Еспенбетова ПРОБЛЕМЫ МОДЕЛЕЙ УЧЕТА И АНАЛИЗА ЭФФЕКТИВНОСТИ СИСТЕМ ПРИРОДООХРАННЫХ И ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ЗАТРАТ.....	426
А.Е. Култанова, Х.Х. Кусайнов, Б.А. Жакупова, Н.В. Калюжная, А.С. Рахманова ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ МИГРАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА.....	444
Д.С. Махметова, Э.Б. Тлесова, Л.Б. Габдуллина, А.Т. Карипова, М.Н. Нургабылов СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА РЕГИОНА.....	462
АГРОПРОМЫШЛЕННЫЙ КОМПЛЕКС И ЕГО РОЛЬ В ОБЕСПЕЧЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ.....	483
Б.Б. Мубаракова, Н.С. Кафтункина, М.М. Мухамедова, М.С. Каюмова, С. Дырка РОЛЬ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В ОБЕСПЕЧЕНИИ ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ.....	500
М.Б. Муратова, К.А. Абдыкулова, Д.С. Тенизбаева, Б.А. Сергазиева, Г.Е. Кожамжарова ФИНАНСОВАЯ СТАБИЛЬНОСТЬ КАЗАХСТАНА И КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ РИСКОВ.....	514
Г.А. Насырова, Ш.Т. Айтимова РЕТРОСПЕКТИВНЫЙ АНАЛИЗ ЭВОЛЮЦИИ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ ЗАНЯТОГО НАСЕЛЕНИЯ.....	532
Г.А. Рахимжанова, А.Б. Майдырова, А.А. Кочербаева, Л.М. Шаяхметова ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА КАЧЕСТВА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА (НА ПРИМЕРЕ ВОСТОЧНО-КАЗАХСТАНСКОЙ ОБЛАСТИ).....	546
А.С. Садвакасова, А.Н. Ксембаева, Г.К. Демеуова, А.С. Мукатай, И.В. Бордияну СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СИСТЕМ УЧЕТА И ОЦЕНКИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	563
К.Б. Сатымбекова, Ж.К. Тайбек, Д.С. Жакипбекова, Б.И. Сатенов, Е.Н. Несипбеков, И. Узун ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОЦЕССОВ РЕАЛИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ И ОПРЕДЕЛЕНИЯ ИХ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ.....	581
К.Е. Шертимова, М.К. Сейдахметов, Ж.К. Тайбек, Г.Е. Мауленкулова, В. Сейтова ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ ПОВЫШЕНИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА АПК РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ТРАНСФЕРТА ТЕХНОЛОГИЙ.....	593

**CONTENTS
PEDAGOGYR**

U.M. Abdigapbarova, A.D. Syzdykbayeva, A.M. Baikulova DISCURSIVE ANALYSIS OF THE THEORIES OF NETWORK COMMUNICATIVE CULTURE AND DIGITAL ETIQUETTE.....	7
M. Abdinag, Zh. Korganbaeva, D. Karazhanova FEATURES OF CONTINUING EDUCATION IN THE TRAINING OF SPECIALISTS.....	18
S.K. Abildina, A.O. Auken, I.D. Bakirova, K.J. Balapanova, J.U. Dagarova DEVELOPMENT OF TRANSVERSAL SKILLS IN PRIMARY SCHOOL CHILDREN.....	28
S.T. Aytbaev, S.V. Sumatokhin, A.A. Kitapbayeva, D.U. Seksenova, G.B. Atalikhova FORMATIVE ASSESSMENT – AS A TOOL FOR MONITORING METASUBJECT EDUCATIONAL RESULTS AT SCHOOL.....	38

M.B. Amanbayeva, A.D. Maimatayeva, S.A. Yessenturova, P.V. Stankeevich INTEGRATING THE RESULTS OF BIODIVERSITY RESEARCH INTO THE EDUCATIONAL PROCESS FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	52
A. Amanzholova, R.K. Izmagambetova, O.S. Serikova DEVELOPMENT OF COGNITIVE SKILLS OF OLDER PRESCHOOL CHILDREN BASED ON STEAM TECHNOLOGY.....	63
A.G. Aubakir1, D.U. Seksenova, T.R. Ospanbek THE IMPORTANCE OF MOOCS IN THE FORMATION OF DIGITAL COMPETENCIES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE BIOLOGY TEACHERS.....	76
M. Ashirimbetova, D. Shayakhmetova THE USE OF COGNITIVE STRATEGIES IN IMPROVING UNIVERSITY STUDENTS' LEVELS OF ENGLISH LANGUAGE PROFICIENCY.....	93
P. Yelubayeva, M. Burkitbayeva, G. Kulzhanbekova, A. Khamidova INCORPORATING MEDIA LITERACY IN LANGUAGE EDUCATION CURRICULUM FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	102
Zh.S. Yergobekova, A.A. Kuralbayeva, A.B. Sakulova DIDACTIC SIGNIFICANCE OF TEXTS EMBEDDED IN THE TEXTBOOK OF THE KAZAKH LANGUAGE OF SECONDARY SCHOOL.....	112
M. Erdenov WAYS OF FORMATION OF SCIENTIFIC KNOWLEDGE OF STUDENTS THROUGH EXTRACURRICULAR TEACHING OF ETHNOBOTANICAL KNOWLEDGE.....	126
G.Z. Iskakova, A.S. Yskak, N.A. Tasilov, R.ZH. Mrzabayeva EMPLOYEES OF POSTAL AND TELEGRAPH INSTITUTIONS OF THE SEMIRECHENSK REGION (SECOND HALF OF THE 19TH - FIRST HALF OF THE 20TH CENTURY).....	142
G.I. Issayev, D.ZH. Yussupova, A. Issayev FORMING STUDENTS' RESEARCH SKILLS BY IMPLEMENTING STEM TECHNOLOGIES IN THE SUBJECT OF BIOLOGY.....	153
R.I. Kadirbayeva, B.T. Alimkulova, A.M. Bazarbayeva, Kh.T. Kenzhebek APPLICATION OF MIXED LEARNING TECHNOLOGY IN THE STUDY OF THE CONTENT LINE OF THE SCHOOL MATHEMATICS COURSE «EQUATIONS AND INEQUALITIES».....	169
Zh.R. Karatayeva, G.M. Abildinova, Celal Karaca LITERATURE REVIEW: INTERCONNECTION OF RENEWABLE ENERGY SOURCES AND INFORMATION TECHNOLOGY IN EDUCATION.....	185
M. Kasimbekova, E.T. Kartabayeva, R.ZH. Mrzabayeva THE PROBLEM OF PENETRATION AND STATEMENT OF ISLAM IN CENTRAL ASIA IN THE WORKS OF WESTERN RESEARCHERS.....	196
B.Z. Kenzhegulov, Zh. Saidolkzyzy, R.K. Amangaliyeva PROVING SOME FORMULAS USING TRIGONOMETRIC FUNCTIONS IN HIGH SCHOOL.....	212
G. Kydyrbayeva, A. Stambekova ATTITUDES OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS TOWARDS CLIL- TECHNOLOGIES IN MULTILINGUAL EDUCATION.....	229
E.N. Noyanov, M.D. Baidavletova, B. Edil, R.ZH. Mrzabayeva PROBLEMS OF TEACHING THE TOPIC OF THE "NATIONAL LIBERATION UPRISING LED BY SYRYM DATULY" IN THE DISCIPLINE OF HISTORY OF KAZAKHSTAN.....	242
D. Shrymbay, E. Adylbekova MASSIVE OPEN ONLINE COURSES (MOOCS) – A TOOL FOR IMPROVING THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS.....	254

EKONOMICS

A.A. Abdikadirova, Zh.T. Temirkhanov RESEARCH OUTPUT EFFECTIVENESS: A PUBLIC AUDIT PERSPECTIVE.....	271
Ye.B. Aimagambetov, M.K. Zholamanova, Ye.A. Stavbunik ANALYSIS OF THE STATE OF STATE MANAGEMENT OF SUSTAINABLE ENVIRONMENTAL DEVELOPMENT OF THE REGION (ON THE EXAMPLE OF THE KARAGANDA REGION).....	288

A. Alibekova, L. Sembiyeva, Z. Bashu, S. Ydyrys, C. Christauskas ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF NATURAL RESOURCES IN THE FRAMEWORK OF THE DEVELOPMENT OF STATE AUDIT	302
E. Balapanova, R. Arzikulova, A. Issaeva, M. Nurgabylov, K. Tastanbekova ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF FINANCIAL LITERACY PROGRAMS IN KAZAKHSTAN.....	316
M. Bolsynbek, R. Yeriyazov, A. Auyesbekova, M. Zhumazhanova, K. Baidairova ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN ACCOUNTING: ADVANTAGES AND CHALLENGES....	333
A. Ibrasheva, K. Kamali, A. Sugurova, Sh. Igenbayeva, Demeuova K. WAYS TO DEVELOP INNOVATIVE ACTIVITY IN THE DIVISION OF SECTORS OF THE ECONOMY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	345
Z. Imanbayeva, Y. Kunyazov, D. Bekniyazova, G. Bekenova, M. Nurgabylov LOGISTICS AS A KEY FACTOR OF BUSINESS EFFICIENCY.....	358
A. Kazamyayeva, S. Yessengaliyeva, K. Nursapina, N. Ibadildin, A. Saiakbaeva INTEGRATED APPROACHES TO IMPROVING THE EFFICIENCY OF AGRICULTURAL PRODUCTION: THE ROLE OF COOPERATION BETWEEN SCIENCE AND BUSINESS.....	376
G. Kenges, R. Berstembayeva, G. Mukasheva, G. Orynbekeva, D.T. Zhumanova ECONOMIC AND SOCIAL IMPACT OF THE TRANSITION TO ORGANIC AGRICULTURE IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	393
A. Kizimbayeva, A.K. Kadyrbergenova, G.T. Akhmetova, A.T. Zhanseitov FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN DEVELOPING COUNTRIES (THE CASE OF THE GREAT LAKES COUNTRIES OF AFRICA).....	413
B.S. Korabayev, G. Abuselide, B. Kadyrov, B. Yespenbetova PROBLEMS OF ACCOUNTING AND ANALYSIS MODELS OF THE EFFECTIVENESS OF ENVIRONMENTAL AND ECOLOGICAL COST SYSTEMS	426
A. Kultanova, X. Kusainov, B. Zhakupova, N. Kalyuzhnaya, A. Rakhmanova IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF MIGRATION POLICY AS A FACTOR IN THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF KAZAKHSTAN.....	444
D.S. Makhmetova, E.B. Tlessova, L.B. Gabdullina, A.T. Karipova, M. Nurgabylov THE STATE AND PROSPECTS OF DIGITALIZATION OF THE AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX OF THE REGION.....	462
Y. Mengdikul, G. Kenges, Zh. Bashieva, E. Balapanova, R. Aitmanbetova AGRICULTURAL COMPLEX AND ITS ROLE IN ENSURING COMPETITIVENESS OF THE NATIONAL ECONOMY	483
B.B. Mubarakova, N.C. Kaftunkina, M.M. Mukhamedova, M.S. Kayumova, Dyrka Stefan THE ROLE OF SMALL AND MEDIUM BUSINESS IN PROVIDING EMPLOYMENT OF THE POPULATION.....	500
D. Muratova, K. Abdykulova, J. Tenizbaeva, B. Sergazieva, G. Kozhamzharova KAZAKHSTAN'S FINANCIAL STABILITY AND RISK ASSESSMENT CRITERIA.....	514
G. Nassyrova, Sh. Aitimova RETROSPECTIVE ANALYSIS OF THE EVOLUTION OF THE SYSTEM OF SOCIAL PROTECTION OF THE EMPLOYED POPULATION.....	532
G.Rakhimzhanova, A. Maidyrova, A.A. Kocherbayeva, L. Shayakhmetova ECONOMIC ASSESSMENT OF THE QUALITY OF HUMAN CAPITAL (ON THE EXAMPLE OF THE EAST KAZAKHSTAN REGION).....	546
A. Sadvakassova, A. Xembayeva, G. Demeuova, A. Mukatay, Il. Bordiyanu CURRENT STATE AND DEVELOPMENT TRENDS OF ACCOUNTING SYSTEMS AND ASSESSMENT OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AN ENTERPRISE.....	563
K. Satymbekova, Zh. Taibek, D. Zhakipbekova, B. Satenov, Ye. Nesipbekov, Y. Uzun WAYS TO IMPROVE THE PROCESSES OF IMPLEMENTING INNOVATIVE PROJECTS AND DETERMINING THEIR ECONOMIC EFFICIENCY.....	581
K.E. Shertimova, M.K. Seidakhmetov, Zh.K. Taibek, G.Ye. Maulenkulova, V. Seitova THE ECONOMIC MECHANISM OF INCREASING THE INNOVATION POTENTIAL OF THE AGROINDUSTRIAL COMPLEX OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN WITH THE USE OF TECHNOLOGY TRANSFER.....	593

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Подписано в печать 30.12.2023.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

38,5 п.л. Тираж 300. Заказ 6.